

MIMESIS ȘI DECORATIV ÎN CREAȚIA LUI ION BOLOCAN

Doctor în studiul artelor **Constantin SPÎNU**
Institutul Patrimoniului Cultural al AȘM

Operele plasticianului Ion Bolocan în mare parte reflectă opțiunile stilistice ale unei noi generații de sculptori care au debutat și s-au afirmat în arta plastică din Republica Moldova pe parcursul ultimei decade a secolului al XX-lea – începutul secolului al XXI-lea.

Alături de câțiva plasticieni dotați ai acestei generații, care și-au confirmat fructuos conceptele în opere de înaltă ținută artistică, Ion Bolocan promovează în sculpturile sale ideea unor simbioze indispensabile ale materiei și spiritului – oferind totuși prioritate ultimei categorii.

În creația artistului interferează armonios modernitatea și arhaicul, muzicalitatea și poeticul liric, contrastele notorii ale staticii formei și pronunțatele vibrații dinamice ale stărilor spirituale ale modelului.

Unul dintre principalele motive de inspirație – făptura umană – întruchipează în opera plasticianului frumusețea fizică în care racordările ritmice ale formei, curgerea lentă a maselor, silueta monumentalizată și decorativă de rară expresie, alternanța proporțiilor vin să elucideze frumusețea aparențelor senzoriale și concomitent pronunțata tensiune psiho-emoțională a personajelor.

Forma, adesea generalizată, posedând particularități decorative accentuate, în care arhitectonicii maselor și aparențelor de stil li se acordă un loc de frunte, dovedește artistism și rafinament, dar concomitent, oglindește ambiția artistului îndreptată spre materializarea la nivel formal și semantic a unor concepte caracteristice mediului cultural al contemporaneității.

Ion Bolocan se naște la 9 octombrie 1961 în satul Meșeni, Rezina. A absolvit Facultatea de Arte Plastice a Universității Pedagogice „Ion Creangă” din Chișinău. Cu începere din anul 1990 participă la expozițiile de artă plastică organizate de către Uniunea Artiștilor Plastici din Republica Moldova, în 1993 devenind membru titular al acesteia.

Pe parcursul carierei sale artistice participă la numeroase expoziții de grup, printre care: *Limba noastră* (1990), *Saloanele de primăvară și toamnă* (1991–1997), *Sculptura '92*, Centrul Expozițional „Constantin Brâncuși” al Uniunii Artiștilor Plastici din Moldova; Expoziția la Casa Centrală a Artelor, Moscova, Rusia (1998); *Bienala de sculptură*, Arad, România (1998); Expoziția de sculptură în plain-air, Muze-

ul Național de Istorie, Chișinău (1998); Expoziția *La intersecția de milenii*, Centrul Expozițional „Constantin Brâncuși”, Chișinău (2002); Expoziția de sculptură, Centrul Expozițional „C. Brâncuși”, Chișinău (2002); *Cea de-a XIV-a Bienală Internațională de Sculptură „Dante Europeo”*, Ravena, Italia (2003); Expoziția din Centrul Cultural Babel, Utrecht, Olanda (2006); Expoziția în incinta Consiliului European, Bruxelles, Belgia (2006); Expoziția *Sculptura contemporană*, Centrul Expozițional „Constantin Brâncuși”, Chișinău (2008); Expoziția *Columna lui Traian în arta contemporană*, Casa Academiei, București, România (2013); Expoziția *Parallax Art Fair*, Chelsea Town Hall, Londra, Anglia (2014); *Bienala de Artă*, Chelsea Town Hall, Londra, Anglia (2015); Expoziția în ROA Galleri, Londra, Anglia (2015). În cadrul Bienalei de Artă de la Londra, Ion Bolocan a fost distins cu *Mențiunea specială pentru excelentă*.

Primele lucrări în sculptură realizate de către Ion Bolocan sunt operele *Portret* (1986) și *Mama* (1987). În ele se oglindesc cu prisosință căutările plastice ale artistului de la acea vreme îndreptate spre elaborarea formei modelului în conformitate cu datele realității înconjurătoare, fără a se îndepărta radical de tangibil. În prima lucrare, plasticianul modelează minuțios forma volumetrică accentuând particularitățile anatomice și psiho-emoționale ale modelului. Iar cea de-a doua lucrare reprezintă un chip înzestrat cu un mesaj realist mai amplu, generat de ipostaza fermă și forma generalizată a figurii personajului. În opera dată, forma tridimensională, în ideea de mimesis, se debarasează de detalii nesemnificative. În consecință, forma modelului atinge expresii monumentale, iar imaginea în întregime – austeritate și profunzime semantică. Într-o altă lucrare, *Gândirea*, realizată în același

Ion Bolocan. *Țipătul*, 2010, bronz,
76 cm × 48 cm × 52 cm

an 1997, autorul se detașează parțial de metodologia mimetică de reprezentare a realității tangibile. Această deviere conceptual-metodologică avea scopul de a optimiza expresia plastică a imaginii și totodată era îndreptată spre lărgirea mediului informativ al operei și consolidarea propriei fațete stilistice a artistului. Optimizarea expresiei artistice s-a realizat printr-un procedeu inedit de inserare în cadrul formei bazate pe mimesis, a formei geometrice abstracte.

Totodată, deja în lucrarea nominalizată se fac simțite tendințe de demarcare a propriei fațete stilistice. Principala opțiune la etapa respectivă a creației sale constituie inserarea în cadrul formei bazate pe mimesis, a formei geometrice abstracte. Iar această formă nu numai că accentuează și amplifică interferențele arhitectonice și decorative ale operei, dar și înzestrea

Ion Bolocan, atelier

imaginea cu calități capabile să genereze un vast spectru de asociații.

Totodată, în primii ani de creație, artistul acordă și în continuare o atenție deosebită studiului formelor volumetriche, acordând prioritate investigării figurii umane, interferențelor proporționale și volumetriche ale acesteia. Această etapă se soldează cu zămisirea câtorva lucrări emblematice pentru creația sa, inclusiv *Tors* (1990), *Portret* (1992), *Căderea în spațiu* (1993), *Tors* (2005), *Țipătul* (2010), în care artistul dă dovadă de exigență în procesul de studiere și modelare tridimensională a datelor modelului.

Este cazul să menționăm că Ion Bolocan a optat mereu pentru zămisirea unor chipuri generalizate, în care studiul formei anatomice a modelului să servească numai în calitate de metodă experimentală de cunoaștere și aprofundare în legitățile ce le oferă natura înconjurătoare. Or, operele menționate atestă faptul că reprezentarea mimetică a formelor umane n-a servit pentru plastician un scop în sine, dar s-a promovat în calitate de laitmotiv, utilizat de către sculptor în vederea atingerii unor nivele de ordin estetic și semantic de importanță. În cazul lucrărilor *Tors* (1990) și *Tors* (2005), artistul și-a exprimat, pe de o parte, fascinația față de frumusețea figurii umane, dotând imaginea cu raporturi proporționale, volumetriche și de modelaj tridimensional al formelor în mod chibzuit. Totodată, artistul înzestrea opera cu valori spirituale înserate dincolo de aparențele plastice formale.

Astfel, în *Tors* (1990) atestăm includerea în imagine a unor nuanțe disonante, or caracterul de stăvilire a dinamicii brațelor prin procedura de rezeție și diminuare a volumului acestora, lasă loc de interpretare semantică definită, prin care elementului dramatic i se oferă loc de existență în ambianța armonică generală a chipului. Altfel se percepe imaginea operei *Tors* (2005), în care artistul înzestrea forma cu valori dinamice expresive ce oferă imaginii un suflu vital și optimist.

Și iarăși, dacă în lucrarea *Tors* (1990), disonanța formală servește concomitent în calitate de contrast plastic și de cel semantic al imaginii, apoi în lucrarea *Portret* (1992), funcția de contrast este îndeplinită de contrastul textural al modelajului formei și starea psihologică a modelului redată de către plastician cu măiestrie, conferind imaginii valori semantice distincte.

La începutul anilor 1990, plasticianul continuă să experimenteze formele geometrice, înzestrându-le cu valori plastice și semantice convenționale, procedee începute de către artist în lucrarea *Gândirea* (1987). Dacă în lucrarea *Portret* (1994) artistul divizează forma modelului bazându-se pe metodologia plastică cubistă, dezvoltând mai departe paradigmele artistice

Ion Bolocan. *Grigore Grigoriu*, 2004, ghips,
47 cm × 28 cm × 35 cm

Ion Bolocan. *Portret*, 1986, bronz
32 cm × 21 cm × 24 cm

valorificate deja în lucrarea *Gândirea*, apoi într-o serie de lucrări ca *Rugăciunea* (1990), *Durerea* (1992), *Rugăciunea* (1994), *Țipătul* (2002), *Țipătul* (2003), el se detașează de metodologia divizionistă a cubismului și creează chipuri generalizate, decorative ca formă și sintetizante ca mesaj. Fiind realizate în diverse materiale, precum marmura, bronzul, lemnul, aceste investigații artistice au fost îndreptate spre valorificarea posibilităților de expresie estetică a formelor geometrice de bază, abordate de către artist convențional. Nu în ultimul rând, artistul și-a îndreptat atenția asupra investigării capacității formelor amintite de a genera mesaje valoroase de ordin conceptual. În lucrările nominalizate, artistul pledează pentru atingerea unor semnificații simbolice generate de formele geometrice abordate conștient și puse la baza procesului de constituire generalizată, decorativă a figurativului. Figura umană în urma unei asemenea sintaxe se percepe și se subînțelege la nivel asociativ ca semn-icon și imagine-simbol, lăsând loc imaginației și raționamentului privitorului să înțeleagă și să interpreteze mesajul spre care a tins autorul.

Este evident că paradigmele conceptuale ale unor asemenea metamorfoze ale imaginii încifrate în lucrările *Durerea*, *Rugăciunea*, *Țipătul*, *Poarta durerii* sunt bazate pe tradițiile brâncușiene [1] de abandonare premeditată a metodologiei de reprezentare mimetică a formelor, oferite de lumea tangibilă și necesitatea pătrunderii în esențele fenomenelor ce ne înconjoară, optând spre reprezentarea acestora printr-un limbaj plastic adecvat.

În acest context sunt semnificative meditațiile lui Constantin Brâncuși asupra procesului de zămislire a operelor sale, expuse în textele despre artă, or, după cum menționa Maestrul: „Naturalitatea, în sculptură, constă în gândirea alegorică, simbol și sacralitate, sau în căutarea esențelor ascunse în material; iar nu în

reproducerea fotografică a aparențelor exterioare. ... Este cu totul imposibil ca să exprimi, astăzi, ceva real doar prin imitarea suprafeței exterioare. Cea ce este real, este numai esența. Iar dacă te apropii de esența reală a lucrurilor, ajungi la simplitate.” [2]. „Simplitatea, spunea Brâncuși cu o altă ocazie, nu este un scop în sine însă ajungi la simplitate fără de voia ta, apropiindu-te de sensul cel real al lucrurilor. Simplitatea este în sine o complexitate și trebuie să te hrănești cu esența, ca să poți să îi înțelegi valoarea. Simplitatea în artă este în general o complexitate rezolvată. Pericolul simplității este ... grosieritatea” [2].

Creația lui Ion Bolocan relevă cu prisosință faptul că gândirea brâncușiană îl călăuzește, înlesnindu-i calea de a-și exprima plastic emoțiile și sentimente-

Ion Bolocan. *Adorata*, 1996, bronz,
156 cm × 25 cm × 32 cm

le generate de viața înconjurătoare și totodată îi oferă sprijin în procesul de concepere a unor imagini în care meditațiile personale asupra fenomenelor lumii își găsesc o întruchipare inedită, expresivă și semantic valoroasă.

Pe parcursul întregii sale creații ulterioare, Ion Bolocan revine periodic la principiile de constituire prin intermediul formelor geometrice de bază a imaginii plastice accentuat decorative înzestrate cu valoroase calități semantice. Printre operele acestei filiere a creației se înscriu lucrările *Țipătul* (2002), *Țipătul* (2003), *Spiritul înțelepciunii* (2007), *Pomul Vieții* (2009), *Pasărea divinității* (2010), *Îmbrățișare* (2015).

În paralel cu ciclul de creații asociativ-simbolice cu pronunțate expresii decorative, precum sunt cele realizate la temele Durerii, Rugăciunii și Țipătului, pe parcursul anilor plasticianul realizează un șir de lucrări lirice în care își exprimă fascinația față de frumusețea, plastica, interferențele proporționale și dinamica figurii feminine: ciclul din trei sculpturi sub denumirea comună *Domnișoara din Chișinău*, realizat în anii 1993–1999, *Prințesa* (1994), *Relaxare* (1995), *Adorata* (1996), *Blonda* (1997), *Diana* (2001), *Prințesa* (2006), *Tors de femeie* (2007), *Relaxare* (2007). Artistul, pe de o parte, susține impresia senzorială generată de către „anatomia” și dinamismul figurii umane, pe de alta tinde spre „construirea” unei imagini arhitectonice raționaliste în care conlucrează activ aparențele volumetrice, exprimate plastic în conformitate cu caracteristicile tangibilului, cu compartimente ale formei, realizate generalizat și aduse prin modalitățile de stilizare geometrizată să atingă valori decorative expresive.

Concomitent cu operele predestinate expozițiilor de artă plastică, Ion Bolocan activează în domeniul sculpturii de for public, printre creațiile sale dintre cele mai cunoscute și apreciate fiind bustul poetului Grigore Vieru, instalat în or. Soroca, bustul domnitorului Vasile Lupu, actorului Grigore Grigoriu ș.a.

În esență, Ion Bolocan se afirmă ca artist al semnificațiilor ascunse dincolo de aparențele formelor sculpturale. În creația sa forma în mare parte poartă un caracter generalizat și preponderent decorativ, fiind chemată să înlesnească căile de decodificare a mesajului ideatic.

Pe parcursul anilor artistul Ion Bolocan a desfășurat o amplă activitate de mediatizare a creației sale, organizând mai multe expoziții personale atât în țară, cât și peste hotare. Prima expoziție personală din incinta Centrului Expozițional „Constantin Brâncuși” al Uniunii Artiștilor Plastici, din Chișinău (1997), a fost urmată de expoziții la Asiart gallery, Backyard gallery, Wiesbaden, Germania

(1999), Asiart gallery, Budingen, Germania (1999); Asiart gallery, Dr Brunner & Partner, Titissee – Neustadt, Germania (2001); Sv. Iono Gatves Gallery, Vilnius, Lithuania (2003); Inter Art Gallery Reich, Köln, Germania (2004); Stefan Kuerten & Art Chateau de Liuns, Elveția (2009); Stefan Kuerten & Art Ferme Sarasin – Salle de Saconnex, Geneva, Elveția (2009); Galeria „Constantin Brâncuși”, Chișinău, Moldova (2011); Muzeul de Istorie Râmnicu Vâlcea, România (2012); Muzeul de Artă Ploiești, România (2013).

Lucrările artistului se păstrează în colecțiile Muzeului Național de Arte al Republicii Moldova, în Colecția Bienalei de Sculptură din Ravena, Italia și în numeroase colecții particulare de artă plastică din România, Rusia, Germania, Elveția, Franța, Italia, Belgia, Anglia, SUA, Suedia.

Concluzionând, menționăm faptul, că artistul Ion Bolocan, de-a lungul timpului, și-a îndreptat efortul creator spre soluționarea unui șir de probleme plastice de importanță. Printre acestea, investigarea procedurilor de reprezentare mimetică a formelor lumii tangibile, studiul interferențelor acestora cu forme geometrice înserate în imagine convențional, au servit ca puncte de pornire în procesul ulterior de stilizare integratoare, aprofundare plastică și semantică a imaginii. În consecință, plasticianului i-a reușit să-și elaboreze propria fațetă stilistică în care mimesisul și decorativul îi favorizează transpunerea viziunilor personale asupra lumii și creației în opere valoroase și originale.

BIBLIOGRAFIE ȘI NOTE

1. Este importantă influența concepțiilor brâncușiene asupra actului creativ, or după cum menționa Dan Hăulică într-un articol „...la Brâncuși, gestul artistic are forța copleșitoare de a aboli timpul profan, el ne poartă spre izvoarele primordiale...”. Vezi: Dan Hăulică. Puritatea – un fapt de plenitudine, în ARTA, nr. 4, 1976, p. 13.

În arta plastică din Republica Moldova concepțiile brâncușiene au servit piatră de temelie în creația mai multor plasticieni, confirmând spusele lui Ion Frunzetti că „În cazul lui Brâncuși, meritul estetic e dublat de funcția lui novatoare. Se vorbește răspicat, în critica mondială, despre calitatea de principal ax al dezvoltării sculpturii contemporane, a exemplului brâncușian; care, de altfel, nu rămâne pe planul strict al sculpturii, ci se extinde la toată arta plastică”. Vezi: Ion Frunzetti. Actualitatea lui Brâncuși. În: ARTA, nr. 4, 1976, p. 1.

2. Constantin Zărnescu. Aforismele și textele lui Brâncuși. Cluj: Editura Cartimpex, 1998, p. 118.

3. *Idem*, p. 104.